Jordi Solé Tura

LA CATALUNYA DE JOAN MARAGALL

I LA CATALUNYA D'AVUI.

Conferència inaugural .Curs 1986-87

ATENEU BARCELONES.

10 d'octubre de 1986.

I. Introducció.

1. Agraïment per la invitació.

2. El títol. El curs que comença posarà especial atenció en el 75 aniversari de la mort de JOAN MARAGALL, president de l'Ateneu, poeta insigne i pare de l'actual President. Crec que pot ser útil iniciar la commemoració amb una reflexió sobre la Catalunya de JOAN MARAGALL i la d'ara, per tal de veure els elements de continuïtat i les diferències.

Ho faré amb el mateix esperit que reclamava GAZIEL quan en la seva carta a JOSEP BENET sobre el llibre d'aquest "Maragall i la Setmana Trágica" (publicada al próleg de la segona edició) deia:

> "..Respiro una mica quan per atzar em cau a les mans una obra com la que vostè ens ha donat, on queda esmicolada la figura casolana, mig de pastisseria de l'antic Forn de Sant Jaume barceloní que de Joan Maragall ens voldrien fer empassar la gent benpensant (que vol dir bendigerent), altra vegada mestressa de la superficie nostra. Jo entenc que cal repensar a fons, de dalt a baix, i tornar a escriure la nostra història, i especialment la ideologia política i social desplegada de la Renaixença encà(...); així el nostre poble podrà disposar d'una visió nova, lúcida i, sobretot,

verídica, per a orientar-se en el camí del món i saber amb quines realitats compta".

II. LA CATALUNYA DE JOAN MARAGALL.

1. Catalunya commoguda per la crisi de finals de segle i per l'esfondrament del sistema de la Restauració, després d'un període d'auge desordenat. Crisi del caciquisme i del torn de partits.

2. Clima general a tot Espanya: el regeneracionisme. Però si a la resta d'Espanya era l'obra d'un grup d'intel.lectuals (la Generació del 98, Costa, etc.) i no es traduïa en acció política, aquí va tenir un altre caràcter.

3. La lenta germinació d'un nacionalisme-regionalisme.

3.1. Valentí Almirall.

3.2. Torras i Bages.

3.3. Les Bases de Manresa. (recordar que el 1992 s'escau el centenari i anunciar una iniciativa commemorativa).

3.4. Els intents d'agrupament. La Unió Catalanista, el Centre Escolar, etc.

3.5. Els intents d'un sector de la burgesia de jugar la carta de l'autoritarisme militar (el general Polavieja).

3.6. Finalment, fusió de tot això en un moviment polític (la Lliga Regionalista i després la Solidaritat). "La

Veu de Catalunya". L'obra de Prat de la Riba com a teòric i organitzador.

3.7. Començament d'un període complex que va tenir desenvolupaments llargs i contradictoris: la crisi política de la Lliga(1917,1931), l'aparició dels primers grups radicals (cfr. l'obra de JAUME COLOMER sobre la Unió Catalanista),el republicanisme i l'intent de fusió amb el catalanisme, la radicalització del moviment obrer (lerrouxisme, anarquisme,etc.) , Acció Catalana, Estat Català, Esquerra Republicana, el socialisme (Unió Socialista), els partits obrers (PSUC), etc.

4. Caràcter general:

4.1. L'Oda a Espanya de Joan Maragall com a compendi d'aquell regeneracionisme i de les seves limitacions.

4.2. Aquell nacionalisme sempre va ser -- amb excepcions minoritàries -- un intent de projectar Catalunya en el conjunt d'Espanya, un intent de governar l'Estat espanyol,un intent de reformar la política espanyola. Era allò que la Lliga acabaria resumint amb l'eslogan de "Catalunya i l'Espanya gran". I el mateix ha passat, salvant les diferències, amb la resta de grups nacionalistes, fins i tot amb l'ERC durant la II República. Però,en el cas de la Lliga gran contradicció interna, que GAZIEL també va resumir amb una frase contundent:"El catalanisme burgès portava,però,una gravíssima

contradicció interna: volia transformar radicalment Espanya sense que es produís ni la més mínima trencadissa material a Catalunya" (Tot els camins duen a Roma, pág. 330).

5. El conflicte.

5.1. Però, malgrat el seu contingut social i la seva aspiració reformista (recordem l'accidentalisme sobre la qüestió monarquia o república), el nacionalisme va obrir el contenciós polìtic sobre un tema de fons: el concepte de nació espanyola, i va posar a discussió el concepte de nació ùnica forjat per les oligarquies com a fonament de l'Estat centralista.

5.2. Aquell conflicte es va superposar a un altre ja existent i cada vegada més radicalitzat: la dissensió sobre el model polític, és a dir, la dissensió sobre la monarquia o la república. En alguns moments les dues dissensions van coincidir. En altres no.

5.3. La reacció del poder central: cap compromís ni sobre el concepte de nació ni sobre el model polític. Repressió sense concessions, malgrat alguns intents (Maura, Canalejas, Dato) de buscar vies d'apropament.

5.4. La institució encarregada de la repressió va ser l'Exèrcit (Llei de Jurisdiccions, repressió de la Setmana Trágica, repressió de la vaga de 1917). L'Exèrcit es va convertir en el dipositari únic i auténtic de les essencies de

la nació espanyola, identificada amb la monarquia i el centralisme. Com a resultat d'això un Exército bel.ligerant, de guerra civil. I dues dictadures (Primo de Rivera, Franco), que han omplert 50 anys del segle XX.

LA CATALUNYA ACTUAL.

1. El nou marc polític.

1.1. Els efectes de la guerra civil i de la dictadura franquista. La repressió.

1.2. La represa sota el franquisme. L'antifranquisme a Catalunya. La iniciativa de l'esquerra.

1.3. La transició a la democràcia. Possibilitats i condicionaments.

1.4.. El nou marc polític. L'article 2 de la Constitució i el Títol VIII. L'Estatut d'Autonomia.

1.5.. Enfront de la incomprensió radical del centralisme a l'època de JOAN MARAGALL, ara definició d'un marc practicable. Però un marc problemàtic i contradictori, que cal construir entre tots.

2. La nova societat.

2.1. Canvis en l'estructura social.No hi ha aquella burgesia. Canvis profunds en l'estructura i la ideologia de la classe treballadora. Desenvolupament del sector serveis. Predomini de la Catalunya urbana.

2.2. Catalunya ja no és terra d'immigració.

2.3.. Canvis profunds en la societat espanyola . Catalunya ja no és una illa industrial, ni la societat més dinàmica.

3. Els nous reptes.

3.1. La modernització de l'aparell productiu.

3.2. Les noves tecnologies, un repte organitzatiu i educatiu. Quina acumulació ?

3.3. La integració europea. Quina iniciativa ? A través de qui ? Quin mercat? Quina Europa? L'Europa de les regions ?

3.4.. La cultura:

A. La llengua. La necessária normalització com a problema important no resolt. Resisténcies del vell aparell. Però,noves amenaces (vg. les llengües de la integració europea i dels nous mitjans de comunicació). Monolingüisme o bilingüisme ?

B. El contingut de la cultura davant el pes de les grans transnacionals.

IV. LA RESPOSTA.

1. Cap dels grans problemes que té avui Catalunya no es pot resoldre només des de Catalunya. Necessitat d'un marc més ampli. Per tant, necessitat de gran presència de Catalunya en el conjunt d'Espanya i, a partir d'això, en el conjunt d'Europa. No és qüestió de ministres catalans, només, o d'un partit d'àmbit català que es vol projectar cap enfora, com si volgués repetir l'experiència Prat-Cambó. Es una política general, una forma d'entendre i practicar les relacions amb el conjunt d'Espanya. Cal que Catalunya com a col.lectivitat sigui un dels motors essencials de la construcció i la projecció endavant de l'Espanya democràtica. I això vol dir acceptar i potenciar el nou marc polític, l'Espanya de les autonomies, i no mantenir cap ambigüitat de fons.

2. Cal meditar sobre les raons de fons del fracàs de l'operació del Partit Reformista, liderat per M. Roca Junyent. Allò que ha fracassat és la proposta d'un model català basat en el nacionalisme. Catalunya s'ha tancat i ha perdut pes en el conjunt d'Espanya. El model que des d'aqui oferim no interessa perquè ja no és el millor ni el mès dinàmic, ni el mès creador. Ha baixat el nostre protagonisme.

3. La radicalització interna. L'independentisme és potser una resposta exasperada davant la lenta solució o la no solució de molts problemes . Però també és la conseqüència d'una

ambigûitat continua alimentada des de dalt. Si cada disputa política, si cada confrontaciò conjuntural provoca un qüestionament del marc constitucional de la democràcia, si des d'aquì es posa sistemàticament en qüestió el concepte mateix d'Espanya, com si res no hagués canviat, si des d'aquí es diu que l'enemic exterior és el mateix d'abans, que aquesta Constitució i aquest Estatut no són els que ens van dir -- o sigui,que varem ser enganyats --, en definitiva: si cada episodi de la nostra vida col.lectiva culmina posant en dubte els fonaments de l'actual sistema democràtic, no és estrany que una joventut exasperada per tantes coses de la vida quotidiana i insegura davant el futur es llanci per la via d'un independentisme que, al capdavall, no és més que la conseqüència ùltima del que des de més amunt i amb més autoritat es predica.

Però aquesta és una via molt perillosa,perquè és una via morta.Ni és factible en l'Europa d'avui ni és convenient per al nostre poble. I en canvi ens aïlla, ens radicalitza, ens exaspera, ens allunya de la resta d'Espanya. I no ens porta res, excepte l'enfortiment de l'hegemonia dels qui ja manen a casa nostra.

4.Cal enfortir el nostre sentiment de col.lectivitat i de comunitat, certament. Cal buscar noves formes de participació col.lectiva. Però no ens hem de tancar en nosaltres mateixos ni complaure'ns en un victimisme que,encara que a vegades sigui

justificat, no ens duu enlloc. No podem continuar cultivant la dialèctica d'un enemic exterior immutable que és la causa de totes les coses que ens van malament.

5. Catalunya pot arribar a la seva plenitud si les autonomies es consoliden i si som capaços de fer avançar l'Estat de les Autonomies cap a un autèntic federalisme. El marc autonòmic és problemàtic i fins i tot hi ha el perill de que vagi enrera. Però per això precisament cal que siguem protagonistes principals de la seva construcció.

Aquesta no és la línia que ara portem i em sembla que aquest és el perill principal que avui correm com a poble, perquè no podem jugar amb el foc dels radicalismes i dels independentismes sense sortida, només per conveniències conjunturals i electorals de partit.

Ni Catalunya ni la resta d'Espanya no són avui la Catalunya i l'Espanya de JOAN MARAGALL. Però molta gent a casa nostra i molts dels nostres dirigents creuen -- o fan veure que creuen -- que res no ha canviat. Així no anirem enlloc. I jo com a català no vull que el meu pais es quedi enrera mentre els altres, amb moltes dificultats i moltes incerteses, certament, fan via endavant.